

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Epävirallisen ja arkioppimisen kautta hankittujen taitojen ja pätevyyden validointi – järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan konkreettinen panos”

(oma-aloitteinen lausunto)

(2016/C 013/09)

Esittelijä: Pavel TRANTINA

Toinen esittelijä: Marie ZVOLSKÁ

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea päätti 22. tammikuuta 2015 työjärjestyksensä 29 artiklan 2 kohdan nojalla laatia oma-aloitteisen lausunnon aiheesta

”Epävirallisen ja arkioppimisen kautta hankittujen taitojen ja pätevyyden validointi – järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan konkreettinen panos”

(oma-aloitteinen lausunto).

Asian valmistelusta vastannut ”työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 17. kesäkuuta 2015.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 16.–17. syyskuuta 2015 pitämässään 510. täysistunnossa (syyskuun 16 päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 212 ääntä puolesta 8:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK on sitä mieltä, että olisi painotettava epävirallisen oppimisen tulosten varmistamista, kirjaamista, arvioimista ja siten arvostamista parhaassa vertailukelpoisessa muodossa, joka on ymmärrettävä kaikille osapuolille, etenkin työnantajille ja oppilaitoksille.

1.2 Jäsenvaltioiden on tarjottava eri-ikäisille ihmisille eri koulutustasoilla mahdollisuuksia saada epävirallisen ja arkioppimisen tulokset validoiduksi. Tämä saattaa edellyttää epävirallisen koulutuksen tarjoajien, viranomaisten ja muiden sidosryhmien yhteistyön lisäämistä mm. rahoitukseen ja validointiin liittyvissä kysymyksissä.

1.3 ETSK kehottaa tukemaan kaikkia sidosryhmiä, etenkin työmarkkinaosapuolia ja muita kansalaisyhteiskunnan organisaatioita, jotta ne tiedostaisivat validoinnin hyödyt ja voisivat osallistua aktiivisesti kansallisten tutkintoviitekehysten laadintaan ja ammattipätevyyden määrittelyyn.

1.4 Suurelle yleisölle tulee antaa asiaankuuluvaa tietoa pätevyyden varmentamisen eduista sekä varmentamisvaihtoehtoista ja mekanismeista. ETSK suosittaa, että jäsenvaltiot kehittävät tähän liittyvää opastusta ja neuvontaa antavia tahoja ja liittävät mukaan erityisesti työvoimapalvelut, nuorisotietokeskukset, oppilaitokset, työnantajat, ammattijärjestöt, uraneuvontakeskukset, nuorisojärjestöt, naisjärjestöt, maahanmuuttajille ja vammaisille tukeaan tarjoavat organisaatiot ja julkiset laitokset.

1.5 Hyvä kansallinen lainsäädäntökehys on ennakkoodellytys sen varmistamiselle, että virallisen oppimisen kautta saadut todistukset ja epävirallisen tai arkioppimisen johdosta saadut todistukset ovat samanarvoisia. Tämä asettaa huomattavan korkeita laatuvaatimuksia validointiprosesseille, joita olisi tuettava taloudellisesti esimerkiksi Euroopan sosiaalirahastosta.

1.6 ETSK kehottaa oppilaitoksia, etenkin toisen asteen oppilaitoksia ja korkeakouluja, tekemään epävirallisesti hankittujen taitojen ja tietojen validointia tunnetuksi. EU:ssa on paljon esimerkkejä tämän alan hyvistä käytännöistä, ja niitä olisi edistettävä.

1.7 ETSK on vahvasti sitä mieltä, että työehtosopimuksilla ja ammattijärjestöjen ja työnantajien välisellä vuoropuhelulla voi olla tärkeä osa epävirallisen koulutuksen ja elinikäisen oppimisen validoinnissa. Tätä prosessia käytettäessä on pyrittävä siihen, että tunnustetaan epävirallisen oppimisen olevan tärkeä panos työllistettävyydestä käytävään keskusteluun ja sitä edistäviin välineisiin.

1.8 Kun nuorisotyöttömyys on korkea, on tarkoituksenmukaista edistää julkisille ja yksityisille työnvälitystoimistoille, vapaaehtoisjärjestöille (etenkin nuorisojärjestöille) ja työnantajille tarjottavia yhteistyömahdollisuuksia. Näin voidaan tehdä vapaaehtoisjärjestöissä tapahtuvaa epävirallista oppimista ja arkioppimista näkyvämmäksi ja lisätä tietoisuutta sen merkityksestä ja arvosta sekä lujittaa keskinäistä luottamusta.

1.9 On edistettävä sellaisten itsearviointivälineiden kehittämistä ja käyttöä, joiden avulla ihmiset voivat kartoittaa ja kuvailla kansalaisyhteiskunnan organisaatioissa saatuihin kokemuksiin pohjautuvan oppimisen tuloksia. ETSK on jo ilmaissut tukevansa eurooppalaisen osaamispassin ja sittemmin Europass Experience -passin kehittämistä. Komitea onkin pettynyt siihen, että Euroopan komissio on keskeyttänyt Europass Experience -passin valmistelun, ja kehottaa komissiota viemään aloitteen loppuun saakka.

2. Johdanto: Epävirallinen ja arkioppiminen

2.1 Vaikka useissa jäsenvaltioissa taloudellinen ja sosiaalinen tilanne on vaikea eikä edes virallinen koulutus takaa työpaikan löytämistä työmarkkinoilta, ETSK odottaa, että EU tunnustaa epävirallisen tai arkioppimisen yhteydessä hankituissa kokemuksissa ja taidoissa piilevän rikkauden.

2.2 Sen validointi voi tarjota mahdollisuuksia monille epäedullisessa asemassa oleville ryhmille (naisille, maahanmuuttajille, nuorisolle sekä ikääntyneille työntekijöille). Sen ei kuitenkaan pitäisi synnyttää vääriä odotuksia niiden nopean hyödyntämisen tuloksista työmarkkinoilla. Niiden saavuttamisessa ratkaisevaa on, että talous- ja sosiaalipolitiikan kohteeksi otetaan investoinnit, laadukkaiden työpaikkojen luominen sekä köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen riskien torjuminen. Näillä politiikoilla on myös hallittava ja tuettava koulutusjärjestelmien, ammatillisen koulutuksen ja uudelleen koulutuksen vahvistamista.

2.3 ETSK tukeutuu tärkeään asiakirjaan eli suositukseen, jonka neuvosto antoi 20. joulukuuta 2012 epävirallisen ja arkioppimisen validoinnista ⁽¹⁾. Siitä korostuu, että *epävirallisen ja arkioppimisen avulla hankittujen oppimistulosten (tiedot, taidot ja osaaminen) validoinnilla voi olla tärkeä merkitys työllistävyyden ja liikkuvuuden parantamisessa sekä lisättäessä motivaatiota elinikäiseen oppimiseen erityisesti sosioekonomisesti epäsuotuisissa asemassa olevien tai matalasti koulutettujen osalta. Tietojen, taitojen ja osaamisen validoinnilla on suuri merkitys työmarkkinoiden toiminnan parantamisessa, liikkuvuuden edistämässä sekä kilpailukyyn ja talouskasvun lisäämisessä.*

2.4 Neuvoston näkemyksen mukaan keskeisiä sidosryhmiä, joilla on tärkeä rooli pyrkimyksissä helpottaa mahdollisuuksia epäviralliseen ja arkioppimiseen ja niihin liittyvissä oppimistulosten validointiprosesseissa myöhemmin, ovat työnantajajärjestöt, yksittäiset työnantajat, ammattiliitot, teollisuuskamarit, kauppakamarit ja käsityöläisten järjestöt, ammattipätevyyden validointiin sekä oppimistulosten arviointiin ja varmentamiseen osallistuvat kansalliset yksiköt, työvoimapalvelut, nuorisojärjestöt, nuorisotyöntekijät, yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen tarjoajat sekä kansalaisjärjestöt.

2.5 Kuten vuonna 2012 annetussa neuvoston suosituksessa todetaan, jäsenvaltioiden on toteutettava vuoteen 2018 mennessä kansalliset olosuhteet ja erityispiirteet huomioon ottaen ja asianmukaiseksi katsomallaan tavalla *epävirallisen ja arkioppimisen validointia varten järjestelyt, joiden perusteella ihmiset voivat*

— saada epävirallisen ja arkioppimisen yhteydessä, mahdollisesti myös avointen oppimisresurssien kautta, hankitut tiedot, taidot ja osaamisen validoitua

— saada validoitujen epävirallisen ja arkioppimisen oppimistulosten perusteella todistus kokonaisen tutkinnon tai tutkinnon osan suorittamisesta – –.

⁽¹⁾ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:398:0001:0005:FI:PDF>

2.6 Kuten neuvoston suosituksessa todetaan, epävirallisen ja arkioppimisen validointijärjestelyihin olisi sisällytettävä tarpeen mukaan seuraavat osiot siten, että kukin henkilö voi tarpeidensa mukaan hyödyntää mitä tahansa niistä joko erikseen tai yhdistelmänä:

— henkilön epävirallisen ja arkioppimisen yhteydessä hankkimien oppimistulosten KARTOITTAMINEN

— henkilön epävirallisen ja arkioppimisen yhteydessä hankkimien oppimistulosten DOKUMENTOINTI

— henkilön epävirallisen ja arkioppimisen yhteydessä hankkimien oppimistulosten ARVIOINTI

— henkilön epävirallisen ja arkioppimisen yhteydessä hankkimien oppimistulosten arvioinnin tulosten MERKITSEMINEN TODISTUSASIAKIRJAAN tutkinnon muodossa, tutkintoon johtavina opintosuorituksina tai muulla asianmukaiseksi katsotulla tavalla.

Vuonna 2009 julkaistut (ja vuonna 2015 ajantasaistetut) epävirallisen oppimisen ja arkioppimisen validointia koskevat eurooppalaiset suuntaviivat⁽²⁾ on tarkoitettu validoinnin käynnistämisestä, kehittämisestä, toteuttamisesta ja suorittamisesta vastaaville yksityishenkilöille ja organisaatioille. Näihin toimiin osallistuvat tahot toimivat eri tasoilla (EU-, jäsenvaltio-, toimiala- ja paikallistasolla) ja erilaisissa ympäristöissä (julkinen, yksityinen ja vapaaehtoissektori, yleissivistävä ja ammatillinen koulutus ja työmarkkinapalvelut). Suuntaviivojen tavoitteena on selvittää validoinnin suorittamisedellytyksiä ja valveta sidosryhmiä prosessin eri vaiheissa käytettävissä olevista vaihtoehdoista.

2.7 ETSK on ilmaissut useaan otteeseen arvostavansa epävirallisesta oppimisesta saatavia etuja ja pitävänsä niiden tunnustamista tärkeänä. Käsillä olevassa lausunnossa komitea kuitenkin perustelee tätä näkemystä ensi kertaa yhtenä kokonaisuutena. Lausunnossa pyritään kiteyttämään työnantajien, työntekijöiden ja muiden kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden näkemykset käytännön validointimenettelyistä ja esittämään toteutettavissa olevia ehdotuksia näiden omasta näkökulmasta.

3. Epävirallisen ja arkioppimisen kautta hankitut taidot ja osaaminen

3.1 Erikoistumiseen ja ammattitaitoon perustuvan tuotannon alojen taantumisen, teknologisen kehityksen ja palvelualojen kasvun johdosta nykypäivän työnantajat painottavat yhä enemmän työntekijöiden persoonallisuutta sekä ”laaja-alaisia” ja ”siirrettävissä olevia” taitoja. Myös elinikäisen oppimisen sekä muualla kuin koulussa hankittujen tietojen ja taitojen validoinnin merkitys kasvaa.

3.2 Bathin yliopisto ja GHK Consulting laativat vuonna 2012 Euroopan nuorisofoorumille tutkimuksen, jossa tarkastellaan nuorisojärjestöissä saadun epävirallisen oppimisen vaikutusta nuorten työllistävyyteen⁽³⁾. Nuorisojärjestöt ovat tärkeitä tällaisen koulutuksen tarjoajia. Tällaisen nuorisojärjestöissä tapahtuvan koulutuksen ensisijaisena tavoitteena ei ole työllistävyyden parantaminen, mutta sen avulla hankitut taidot saattavat tutkimuksen mukaan hyvinkin edistää työllistävyyttä.

3.3 Tutkimus osoittaa paikkansapitäväksi yleisen käsityksen, että työnantajien edellyttämät taidot ja epävirallisen oppimisen sektorilla kehitettävät taidot vastaavat selvästi toisiaan. Viisi kuudesta useimmin vaaditusta pehmeästä taidosta (soft skills) on niitä taitoja, jotka kehittyvät nuorisojärjestöissä – ainoa poikkeus on laskutaito. Pehmeitä taitoja, joita työnantajat useimmin edellyttävät, ovat viestintä-, organisointi- ja suunnittelukyky, päätöksentekokyky, kyky työskennellä ryhmässä sekä luotettavuus/itsenäisyys ja laskutaito. Näitä pehmeitä taitoja pidetään keskeisinä menestyksekkään työskentelyn kannalta. Tämän lisäksi kehittyvät tietyt henkilökohtaiset kyvyt, kuten henkilökohtainen motivaatio, aloitteellisuus ja ahkeruus, jotka ovat luotettavuuteen/itsenäisyyteen ja yritteliäisyyteen liittyviä henkilökohtaisia ominaisuuksia.

⁽²⁾ <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/4054>

⁽³⁾ http://issuu.com/yomag/docs/reportnfe_print

3.4 Epävirallisen ja arkioppimisen piirissä ovat kaikki, eivät vain nuoret. Monet naiset (ja miehet) esimerkiksi oppivat kotia hoitaessaan taitoja, jotka ovat siirrettävissä työelämään erityisesti sosiaalialalle. Jos heidän on vaihdettava työpaikkaa irtisanomisen tai perhetilanteen muutoksen takia, he voivat hyödyntää näitä tietoja siirtyessään uuteen työpaikkaan tai maahanmuuttajanaisten tapauksessa he voivat löytää ensimmäisen työpaikkansa. ETSK on jo aiemmin kehottanut jäsenvaltioita "nopeuttamaan ulkomailla hankitun pätevyyden ja työkokemuksen tunnustamisprosessia, jotta naiset voisivat löytää pätevyyttään ja odotuksiaan vastaavaa työtä", ja "ottamaan huomioon, että tiettyjen alojen työ (siivous, lastenhoito, vanhustenhoito, hotelli-, kahvila- ja ravintolatyö, maataloustyö jne.) voi olla mahdollisuus vähemmän koulutetuille maahanmuuttajanaيسille edellyttäen, että näillä aloilla ei harjoiteta pimeää työtä ja että toiminta on ammattimaista ja arvostettua ja että naiset saavat alan koulutusta ja voivat edetä urallaan"⁽⁴⁾. Työmarkkinaosapuolia kehoitettiin "helpottamaan työehtosopimuksin maahanmuuttajanaisten pätevyyden tunnustamista".

3.5 Epävirallisen ja arkioppimisen validoinnin merkittävä edellytys on siirtyminen painottamaan tällaisen oppimisen tuloksia. Tähän on kannustettu nimenomaisesti vuodesta 2004 lähtien yleissivistävää ja ammatillista koulutusta ja työllisyyttä koskevassa EU:n politiikassa. Cedefopin tuore tutkimus (joka perustuu vuosina 2013–2015 tehtyyn tutkimustyöhön) osoittaa, että oppimisen tulosten painottaminen saa Euroopassa yhä enemmän jalansijaa. Tämä näkyy esimerkiksi silloin, kun laaditaan kansallisia tutkintojen viitekehyyksiä, määritellään ja kuvaillaan ammatillisia taitoja ja käytetään oppimistuloksia opetussuunnitelmissa, arvioinneissa ja validoinnin vertailukohtina. Tämän odotetaan johtavan avoimuuden lisääntymiseen ja tarkoituksenmukaisuuden ja laadun paranemiseen epävirallisen ja arkioppimisen osalta. Käytännön tasolla tärkeää on, että oppilailta ja opiskelijoilta on selvät tavoitteet: tämä lisää motivaatiota, mahdollistaa jouston opiskelusuunnitelmissa ja ohjaa huomion tulosten arviointiin opintosuuntaa valittaessa. Jotta koulutuksessa voidaan lisäksi saavuttaa laadukkaita tuloksia, opetusmenetelmiä on parannettava samanaikaisesti.

3.6 Tästä seuraa, että olisi painotettava epävirallisen oppimisen tulosten arviointia ja kirjaamista muodossa, joka on selkeä kaikille osapuolille, etenkin työnantajille ja oppilaitoksille. Tämän jälkeen nämä tulokset voitaisiin tunnustaa normaalina ammattipätevyytenä tasavertaisesti virallisten koulutusohjelmien kanssa, jos asianomainen on tästä kiinnostunut ja vaaditut edellytykset on asetettu.

4. Käytännön näkökulma taitojen ja pätevyyden tunnustamiseen

4.1 Ohjaus, asiantuntemus ja tiedotus

4.1.1 Jäsenvaltioiden olisi varmistettava validointiprosessin yhteydessä, että yksityishenkilöiden ja organisaatioiden saatavilla on tietoa ja opastusta validoinnin hyödyistä – ja validointimahdollisuuksista – sekä tähän liittyvistä menettelyistä. Lisäksi olisi varmistettava, että epävirallisen ja arkioppimisen validointia edistetään asianmukaisen ohjauksen ja neuvonnan avulla ja että validointia on helppo hakea.

4.1.2 Epävirallisen ja arkioppimisen validointijärjestelyt tulee toteuttaa asianmukaisesti, ja niissä on otettava huomioon valtio-, alue- ja/tai paikallistason sekä ammattialojen tarpeet ja ominaispiirteet.

4.1.3 Osallistumismahdollisuuksia on tarjottava eri-ikäisille ihmisille eri koulutustasoilla. Tämä saattaa edellyttää voittoa tavoittelemattoman sektorin, viranomaisten ja muiden sidosryhmien yhteistyön lisäämistä myös mm. rahoitukseen ja validointiin liittyvissä kysymyksissä.

4.1.4 Ihmisiä olisi informoitava lisähyödyistä, joita pitkäaikainen osallistuminen vapaaehtoisjärjestöjen toimintaan tuottaa. Lyhyilläkin osallistumisjaksoilla voi olla suuri vaikutus osaamisen kehittymiseen ja niin ollen työllistettävyyteen.

⁽⁴⁾ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Maahanmuuttajanaisten pääsy työmarkkinoille" (EUVL C 242, 23.7.2015, s. 9).

4.1.5 Suuri yleisö tulee ottaa koordinoitusti mukaan, ja sille tulee antaa asiaankuuluvaa tietoa taitojen validoinnin eduista sekä varmentamisvaihtoehtoista ja -mekanismeista. Suositetaan, että jäsenvaltiot kehittävät tähän liittyvää opastusta ja neuvontaa antavia tahoja ja liittävät mukaan erityisesti työvoimapalvelut, nuorisotietokeskukset, oppilaitokset, työnantajat, ammattijärjestöt, uraneuvontakeskukset, vapaaehtoisjärjestöt, nuorisojärjestöt ja viranomaistahot.

4.1.6 Etenkin nuoria on olennaisen tärkeää ja hyödyllistä opastaa validointiprosessin kaikissa vaiheissa kartoittamisesta aina todistusasiakirjaan merkitsemiseen saakka. Tässä yhteydessä olisi

- autettava ihmisiä yksilöimään tarpeensa ja motivoitava heitä osallistumaan prosessiin
- luotava turvallinen – ei liian virallinen, jotta nuoret voivat tuntea olonsa mukavaksi – ympäristö opastajien ja opastettavien välisen luottamuksen lujittamiseksi
- tiedotettava koulutuskurssin suorittaneille sopivalla tavalla, olemassa olevia tiedotus- ja neuvontamekanismeja hyödyntäen, että validointi on yksi tunnustettu menetelmä – toisin sanoen osoitettava, että validointi on yksi mahdollinen vaihtoehto, luomatta kuitenkaan epärealistisia odotuksia.

4.2 Sidosryhmien koordinointi

4.2.1 Neuvoston näkemyksen mukaan jäsenvaltioiden olisi edistettävä kaikkien asiaankuuluvien sidosryhmien koordinoitua ja osallistumista validoinnin osien ja periaatteiden kehittämiseen ja toteuttamiseen. Tähän prosessiin osallistumisen edistämiseksi:

- työnantajien, nuorisojärjestöjen ja kansalaisjärjestöjen olisi edistettävä ja helpotettava työssä tai vapaaehtoistoiminnassa hankittujen oppimistulosten kartoittamista ja dokumentointia käyttäen asiaankuuluvia, avoimuuden takaavia EU:n välineitä, esimerkiksi Europass-kehiksen ja Youthpass-todistuksen yhteydessä kehitettyjä
- koulutuksen järjestäjien olisi helpotettava virallisen koulutuksen piiriin pääsyä epävirallisissa ja arkielämän yhteyksissä hankittujen oppimistulosten perusteella ja myönnettävä tapauksen ja mahdollisuuksien mukaan vapautuksia ja/tai opintosuorituspisteitä epävirallisen ja arkioppimisen kautta hankituista asiaankuuluvista oppimistuloksista.

4.2.2 ETSK kehottaakin tukemaan kaikkia sidosryhmiä, etenkin työmarkkinaosapuolia ja muita kansalaisyhteiskunnan organisaatioita, jotta ne tiedostaisivat validoinnin hyödyt ja voisivat osallistua aktiivisesti kansallisten tutkintoviitekehysten laadintaan ja ammattipätevyysien määrittelyyn. Osapuolten asenteiden muuttaminen "tosiasiallisesti" voi olla erittäin vaikeaa erityisesti jäsenvaltioissa, jotka eivät näe tätä alaa ensisijaisena tai missä epävirallisen tai arkioppimisen validointia ei tosiasiaa tueta valtiollisesti. Foorumin tarjoaminen jäsenvaltioille, jotka ovat jo edistyneet pyrkimyksissään tällä alalla (esim. kokeiluhankkeiden kautta), olisi hyödyllistä, kuten niiden työn tukeminen valtakunnallisella tasolla.

4.3 Validointi, kansalliset tutkintojen viitekehykset ja järjestelmät

4.3.1 Jäsenvaltioiden olisi mahdollistettava, että kaikki voisivat saada validoitujen epävirallisen ja arkioppimisen oppimistulosten perusteella todistuksen kokonaisen tutkinnon tai tutkinnon osan suorittamisesta. Niiden olisi varmistettava, että validointijärjestelyt on yhdistetty kansallisiin tutkintojen viitekehyksiin, että ne vastaavat eurooppalaista tutkintojen viitekehystä ja että validointijärjestelyjen ja virallisessa koulutusjärjestelmässä sovellettavien opintosuoritusjärjestelmien, kuten ECTS:n ja ECVET:n, välillä on yhteisvaikutusta.

4.3.2 Työmarkkinaosapuolten ja muiden kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden tulisi osallistua kansallisten tutkintojärjestelmien kehittämiseen mahdollisimman paljon (ja asianmukaisesti motivoituina). Eräiden jäsenvaltioiden kokemusten perusteella voidaan sanoa, että validointiprosessien toteuttaminen toimialatasolla vaatii ammattialatietoja koskevien komiteoiden ja yksiköiden perustamista ja miehittämistä juuri oikeilla ihmisillä. Sen jälkeen yksittäisiä ammatteja ja ammattipätevyyksiä koskevien kansallisten standardien laatiminen kyseisillä aloilla olisi mahdollista.

4.4 Validoinnin laadun varmistaminen

4.4.1 Jäsenvaltioiden on varmistettava, että nykyisten laadunvarmistuspuitteiden mukaiset läpinäkyvät laadunvarmistustoimenpiteet otetaan käyttöön, sillä tällaisilla toimenpiteillä tuetaan luotettavia, päteviä ja vakuuttavia arviointimenetelmiä ja -välineitä. Tämä tarkoittaa pääasiassa asianmukaista lainsäädäntöä – sääntelykehystä validointia varten ja eurooppalaisesta tutkintojen viitekehystä johdettujen kansallisten tutkintojen viitekehysten mukaisesti todistusasiakirjaan merkitsemällä hankittuja takuita.

4.4.2 ETSK:n kannalta tämä tarkoittaa, että virallisen oppimisen kautta saatujen todistusten ja epävirallisen tai arkioppimisen johdosta saatujen todistusten samanarvoisuus on varmistettava. Tämä asettaa huomattavan korkeita laatuvaatimuksia validointiprosesseille, joita olisi tuettava taloudellisesti esimerkiksi Euroopan sosiaalirahastosta.

4.5 Oppilaitosten suorittama validointi

4.5.1 Oppilaitoksilla on keskeinen rooli validoinnissa. Neuvosto suosittaa, että koulutuksen järjestäjien olisi helpotettava virallisen koulutuksen piiriin pääsyä epävirallisissa ja arkielämän yhteyksissä hankittujen oppimistulosten perusteella ja myönnettävä tapauksen ja mahdollisuuksien mukaan vapautuksia ja/tai opintosuorituspisteitä epävirallisen ja arkioppimisen kautta hankituista asiaankuuluvista oppimistuloksista.

4.5.2 ETSK kehottaa korkeakouluja tukemaan epävirallisesti hankittujen taitojen ja tietojen validointia entistä enemmän. Irlanti voisi toimia esimerkkinä siitä. Sen vuoteen 2030 tähtäävässä korkeakoulutuksen kansallisessa katsauksessa (National Review for Higher Education 2030) tuetaan korkeakoulutuksen yhteiskunnallista roolia ja sen ”yhteyttä yhteiskuntaan laajemmin yhtenä korkeakoulutuksen kolmesta toisiinsa nivoutuvasta ydintehtävästä”. Siinä tämä yhteys määritellään seuraavalla tavalla: ”yhteys elinkeinoelämään, kansalaisyhteiskuntaan, julkisen vallan toimintalinjoihin, taide-, kulttuuri- ja urheiluelämään ja kunkin yhteisön ja alueen muihin koulutuksen tarjoajiin, ja siihen kuuluu kansainvälisen yhteisön aktiivisuuden kasvava merkitys”⁽⁵⁾.

4.5.3 Kuitenkin luonnollisesti myös muut tahot kuin korkeakoulut voivat hyväksyä epävirallisen ja arkioppimisen tulokset. Esimerkiksi Maltassa toisen asteen oppilaitosten todistuksissa ja profiilissa (esitetty syyskuussa 2010) hyväksytään toisen asteen oppilaitoksessa suoritettavan viisivuotisen opiskelun aikana kaikki oppimismuodot. Siellä opintosuorituksia saa lukea hyväkseen sekä virallisesta että epävirallisesta ja arkioppimisesta, mikä kannustaa opiskelijoita jatkamaan oppimista ja siirtymään korkeakoulutukseen.

4.6 Validointi työmarkkinoilla

4.6.1 Neuvoston suosituksessa painotetaan validoinnin käyttöönoton tärkeyttä työpaikoilla ja suositellaan siksi, että jäsenvaltiot edistävät kaikkien asiaankuuluvien tahojen, kuten työnantajien, ammattiliittojen, kauppakamarien, teollisuus-kamarien ja käsityöläisten järjestöjen tai ammattipätevyyden validointiprosessiin osallistuvien kansallisten yksiköiden osallistumista siihen. Työnantajien on myös edistettävä ja helpotettava työssä hankittujen oppimistulosten kartoittamista ja dokumentointia.

4.6.2 Epävirallisen ja arkioppimisen validointi voi olla osa työehtosopimuksia (kuten Alankomaissa). Tämä on erinomainen esimerkki validoinnin käytön mahdollistamisesta työntekijöille ja edistää henkilöresurssien tehokasta hallinnointia yrityksissä. Työnantajien pitäisi olla aktiivisesti mukana tietojen, taitojen ja kykyjen arvioimisessa niin työpaikoilla kuin laadittaessa yleissivistäviä ja ammatillisia koulutusohjelmia. Se nostaa validoinnin arvoa ja auttaa kasvattamaan luottamusta siihen.

4.6.3 Työehtosopimusneuvotteluilla ja työmarkkinaosapuolten vuoropuhelulla voi olla merkittävä asema epävirallisen ja arkioppimisen sekä elinikäisen oppimisen validointiprosessissa. Erityinen Euroopan tason esimerkki tästä on metallialan työntekijöiden liitto (EMF). Liitto tekee työtä epävirallisen ja arkioppimisen validoinnin hyväksi, millä on tärkeä merkitys työllistävyyttä ja sitä edistäviä keinoja koskevassa keskustelussa.

⁽⁵⁾ National Review of Higher Education 2030. www.hei.ie

4.6.4 Eräissä maissa ammattiliittojen aktiivisille jäsenille on kehittymässä uusi rooli: nämä tarjoavat neuvontaa työaikana ja neuvottelevat työnantajien kanssa koulutusmahdollisuuksien vapaasta käytöstä työpaikoilla. Itävallassa, Tanskassa, Suomessa, Norjassa, Ruotsissa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa ammattiliittojen edustajat toimivat ”koulutuslähettiläinä” ja tukevat työntekijöitä lisäopinnoissa sekä osaamisessa olevien aukkojen paikkaamisessa ja antavat yrityksille niiden koulutustarpeita koskevaa neuvontaa ⁽⁶⁾.

4.6.5 Kun otetaan huomioon, että työnantajat arvostavat nuorisojärjestöihin kuulumista palkatessaan töihin nuoria, joilla on vain vähän tai ei ollenkaan työkokemusta, tätä nuorisojärjestöihin kuulumista pitäisi tukea yhtenä mahdollisuuksista, joilla nuoria autetaan siirtymään koulusta työelämään ⁽⁷⁾.

4.6.6 Lisäksi kaikkia, jotka ovat kiinnostuneita hankkimaan validoinnin, pitäisi ohjata ja opastaa paremmin, jotta he pystyvät esittämään paremmin näyttöä epävirallisen koulutuksen ja arkioppimisen keinoin hankkimistaan taidoista ja osaamisesta työnhakuvaiheessa ja ymmärtävät paremmin, kuinka näitä taitoja voi soveltaa työympäristössä ja miten ne voivat auttaa heitä erityisissä kyseiseen työhön liittyvissä tehtävissä. Tähän prosessiin voivat osallistua panoksellaan ammatinvalinnanohjauspalvelut, koulujen ja korkeakoulujen opintojenohjaajat, nuorisosektori, työvoimatoimistot, työnantajat ja kansainväliset organisaatiot. Tässä yhteydessä nuoria voisi auttaa myös antamalla heille tietoa ja hyödyllisiä neuvoja.

4.7 Validointi vapaaehtoisectorilla

4.7.1 Suosituksissaan neuvosto korostaa, että on tärkeää saada vapaaehtoisectori aktiivisesti mukaan validointijärjestelyihin. Nuorisojärjestöjen ja kansalaisjärjestöjen olisi edistettävä ja helpotettava työssä tai vapaaehtoistoiminnassa hankittujen oppimistulosten kartoittamista ja dokumentointia käyttäen avoimuuden takaamiseksi asiaankuuluvia validointivälineitä, esimerkiksi Europass-kehysten ja Youthpass-todistuksen yhteydessä kehitettyjä.

4.7.2 Kansalaisten olisi oltava tietoisempia siitä arvostuksesta, jota työnantajat antavat epävirallisen tai arkioppimisen, esimerkiksi vapaaehtoistoiminnan, avulla hankituille taidoille ja osaamiselle. Tämä koskee erityisesti vaatimattomammin koulutettuja henkilöitä, jotka usein ovat tietämättömiä tämältyypisen toiminnan arvosta työnantajien näkökulmasta ja joilla on vähemmän koulutusta tällaisten taitojen esittämiseen.

4.7.3 Kun nuorisotyöttömyys on korkea, on tarkoituksenmukaista lisätä julkisille ja yksityisille työnvälitystoimistoille, vapaaehtoisjärjestöille (etenkin nuorisojärjestöille) ja työnantajille tarjottavia yhteistyömahdollisuuksia. Näin voidaan tehdä vapaaehtoisjärjestöissä tapahtuvaa epävirallista oppimista näkyvämmäksi ja lisätä tietoisuutta sen merkityksestä ja arvosta sekä lujittaa keskinäistä luottamusta.

4.7.4 On tuettava vapaaehtoisjärjestöjen arviointi- ja koulutussuunnitelmien laatimista, sillä ne ovat yhteydessä siihen, että taitojen kehittämisestä ilmoitetaan herkemmin. Tässä yhteydessä on myös tärkeää muistaa se, että vapaaehtoisjärjestöjen toiminta ja siten myös ne vertailuarvot, joita ne käyttävät tässä toiminnassa hankittujen taitojen arviointiin, vaihtelevat suuresti. Tätä silmällä pitäen olisi kannustettava vapaaehtoisectorin terminologian ja arviointimenetelmien yhdenmukaistamista edelleen. Vertailuarvojen yhtenäistäminen saattaisi esimerkiksi saada nykyistä useammat vapaaehtoistyöntekijät paremmin tietoisiksi taidoista, joita he hankkivat osallistumalla vapaaehtoisiin yhteiskunnallisiin palveluihin.

4.8 Validoinnin välineet

4.8.1 Neuvoston suosituksessa suositetaan yhteisiä eurooppalaisia validointivälineitä, kuten Europass-järjestelmää ja Youthpass-todistusta, avoimuuden takaamiseksi. Jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että validointijärjestelmien ja virallisessa koulutusjärjestelmässä sovellettavien opintosuoritusjärjestelmien, esimerkiksi ECTS:n ja ECVET:n, välillä on yhteisvaikutuksia.

⁽⁶⁾ Työssä oppiminen. Menestystarinoita työpaikalla oppimisesta Euroopassa, s. 59, Cedefop 2011.

⁽⁷⁾ http://issuu.com/yomag/docs/reportnfe_print

4.8.2 Kansalaisyhteiskunnan organisaatioihin osallistumalla hankitut taidot ja osaaminen ovat myös arvokkaita työmarkkinoilla, mutta usein niitä ei ole dokumentoitu tai tuoda riittävän näkyvästi esille. Tästä syystä on edistettävä sellaisten itsearviointivälineiden kehittämistä ja käyttöä, joiden avulla ihmiset voivat kartoittaa ja kuvailla kansalaisyhteiskunnan organisaatioissa saatuihin kokemuksiin pohjautuvan oppimisen tuloksia. Esimerkiksi henkilökohtaisen ”osaamissalkun” luominen saattaisi luoda lisäarvoa, joka auttaa ihmisiä heidän jatko-opiskelu- ja urapyrkimyksissään.

4.8.3 Todistukset ja salkut ovat tärkeä tekijä epävirallisen ja arkioppimisen avulla hankitun osaamisen ja pätevyyden validoinnissa. Epäviralliseen ja arkioppimiseen perustuvan koulutuksen järjestäjien olisi pyrittävä antamaan todistuksia tai asiakirjoja, joissa kuvaillaan tarkasti niiden järjestämään koulutukseen osallistumisen luonne ja tulokset, ja saatava ihmiset tietoisiksi tällaisen toiminnan arvosta. Kyse on ennen muuta tällaisten asiakirjojen valistuksellisesta arvosta (ne lisäävät kansalaisten tietoisuutta heidän kansalaisyhteiskunnan organisaatioissa hankkimistaan taidoista ja osaamisesta sekä siitä, miten he pystyvät hyödyntämään näitä taitoja etsiessään työtä tai harjoittaessaan jatko-opintoja), pikemmin kuin niiden arvosta todistuksena opintosuorituksesta.

4.8.4 ETSK on jo ilmaissut tukevansa eurooppalaisen osaamispassin ja sittemmin Europass Experience -passin kehittämistä. Komitea onkin pettynyt siihen, että Euroopan komissio on keskeyttänyt Europass Experience -passin valmistelun.

Bryssel 16. syyskuuta 2015

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Henri MALOSSE
